

Innst. S. nr. 68

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 43 (2004-2005)

Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Stortingsmeldingen om nordisk samarbeid er utarbeidet av samarbeidsministerens sekretariat i Utenriksdepartementet i samarbeid med Statsministerens kontor og alle departementene. Kapittel 1 er en generell innledning. Kapittel 2 omhandler Norges formannskap i det nordiske regjeringssamarbeidet i 2006. Kapittel 3 behandler struktur- og moderniseringsarbeidet i Nordisk Ministerråd. Kapittel 4 omhandler nærområdene. Kapittel 5 tar for seg grensehindringer mellom de nordiske land. Kapittel 6 omtaler tverrfaglig samarbeid. Kapittel 7 behandler samarbeidet i de ulike ministerråd. Kapittel 8 er en orientering om Nordisk samarbeid utenfor Ministerrådet.

Norges formannskap i 2006

Norge skal i 2006 ha formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet. Formannskapsprogrammet forelå til Nordisk Råds sesjon i Reykjavik i oktober 2005. Programmet fokuserer spesielt på fornyelsen av samarbeidet med nærområdene gjennom igangsettningen av det nye samarbeidsprogrammet med Nordvest-Russland og det nye handlingsprogrammet for Arktis i 2006.

Den nordiske velferdsmodellen skal under formannskapet vies særlig oppmerksomhet, i forbindelse med avslutningen av et omfattende nordisk velferdsforskningsprogram i 2006. Regjeringen ønsker også å videreføre den allerede igangsatte fornyelsen av det nordiske samarbeidet om forskning, og å styrke samarbeidet om innovasjon og kunnskapsbasert verdiskaping.

Regjeringen prioriterer grensehinderarbeidet og fortsatt effektivisering av det nordiske samarbeidet høyt.

Struktur- og moderniseringsarbeidet i Nordisk Ministerråd

Samarbeidsministrene har i 2005 lagt fram et forslag til endringer i Ministerrådets struktur, for å fremme en tydeligere prioritering og effektivisering av samarbeidet. Ministrene foreslår blant annet å redusere antall ministerråd fra 18 til 11. Forslaget skal behandles på Nordisk Råds sesjon høsten 2005, og iverksettes fra 1. januar 2006. Som formannskapsland vil Norge ha et ansvar for gjennomføringen av reformene. Dette vil gi gode muligheter til å prege samarbeidet i den nye strukturen.

Nærområdene

Et eget Russlandsprogram, som erstatter dagens nærområdeprogrammer, etableres fra 1. januar 2006. Målet er at partnerskapet med Nordvest-Russland skal bidra til en demokratisk samfunnsutvikling, en sterk markedsøkonomi og bærekraftig utvikling. Det viktigste virkemiddelet vil være folk-til-folk-samarbeid gjennom stipend og utvekslingsordninger. De grensenære områdene til Norden skal prioriteres. Det vil være viktig å ha en god dialog med det finske formannskapet i Barentsrådet fra november 2005 og i EU i annet halvår 2006.

Det bilaterale samarbeidet mellom de nordiske og baltiske land skal få et mer politisk innhold, og tradisjonell prosjektaktivitet skal trappes ned. Sentrale samarbeidsområder forventes å bli grenseoverskridende arbeid, forskning og innovasjon, helse- og sosialspørsmål, miljø og bærekraftig utvikling og IT. Det skal fortsatt satses sterkt på samarbeid på grasrotnivå, gjennom utvekslingsprogrammer og kunnskapsutvikling.

Nordisk Ministerråd brukes som en ramme for uformelle samråd og gjensidige orienteringer om EU/EØS-spørsmål. EUs nordlige dimensjon er viktig for Norge,

og handlingsplanen for perioden 2004-2006 samsvarer godt med norske og nordiske prioriteringer.

Østersjørådet er et sentralt forum for dialog og praktisk samarbeid både på nasjonalt og regionalt nivå. Regjeringen vil bidra til at samarbeidet i rådet forsetter på sentrale områder som blant annet energi og miljø/atomsikkerhet, kamp mot kriminalitet og menneskehandel, økonomisk samarbeid og informasjonsteknologi. Regjeringen legger vekt på at Østersjørådet må være endringsvillig, fleksibelt og kunne gi en merverdi.

Barentssamarbeidet skal bidra til at Russlands rolle i det europeiske samarbeidet styrkes, og fremme bærekraftig utvikling i regionen. Samarbeidet er også blitt et viktig instrument for utviklingen av norsk nordområdepolitikk. Prioriterte områder for det norske formannskapet av Barentsrådet 2003-2005 er næringssamarbeid, utdanning, justissamarbeid, redningsamarbeid og helse.

I Arktisk råd kan de nordiske landene trekke USA og Russland med i løsningen av felles problemer knyttet til miljøvern og bærekraftig utvikling i nordområdene. Arbeidsgruppen for overvåking av det arktiske miljø arbeider med en omfattende studie for ministermøtet i 2006 om miljø-, helse- og sosioøkonomiske sider av petroleumsvirksomhet i Arktis. Andre arbeidsgrupper fokuserer på bevaring av arktisk fauna og flora, beredskap mot akutt forurensing, beskyttelse av det marine miljø og bærekraftig utvikling. Norge skal ha formannskapet i Arktisk Råd i perioden 2006-2008.

Grensehindringer mellom de nordiske land

Nordisk Ministerråd søker å fjerne grensehindringer i Norden, og å legge til rette for at korrekt informasjon om eksisterende regelverk skal være lett tilgjengelig. Et eget grensepolitisk sekretariat er etablert og den tidligere danske statsminister Poul Schlüter er samarbeidsministrenes særskilte representant for nedbygging av grensehindringer. Arbeidet fokuserer nå særlig på fjerning av grensehindringer for næringslivet. Videre arbeides det blant annet for å etablere Norden som et felles område for utdanning og forskning, og for å lette koordineringen av ytelser på sosial- og velferdsområdet.

Tverrfaglig samarbeid

Det har i perioden blitt holdt to nordiske statsministermøter. Diskusjonstemaer har vært det fremtidige nordiske samarbeidet med Nordvest-Russland og de baltiske land, samvirket med det nordiske parlamentariske samarbeidet, samarbeidet med de øvrige nordlige regionale rådene, struktur- og moderniseringsarbeidet i Nordisk Ministerråd, mulige nordiske felles skritt - særlig overfor EU - når det gjelder alkoholpolitikk, EUs forfatningstraktat, fortsatt EU-utvidelse, FN-reform, nasjonale innovasjonsstrategier og et tettere nordisk konsulær- og beredskapssamarbeid på bakgrunn av tsunamikatastrofen.

De nordiske samarbeidsministrene vil i løpet av året ha hatt fem møter. Ministerrådets samarbeid med

Nordvest-Russland og det baltiske land har vært et gjennomgående diskusjonstema. Ministrene har vurdert strukturendringer i Nordisk Ministerråd, og fulgt arbeidet med å redusere grensehindringer i Norden. Videre har de har ansvar for oppfølgingen av den nordiske strategien for bærekraftig utvikling. Samarbeidsministrene har vedtatt Ministerrådets budsjett for 2005 med en uforandret ramme i forhold til 2004.

Det nordiske samarbeidet er et viktig instrument i Regjeringens europapolitikk. Ministerrådets arbeid med europaspørsmål har karakter av samråd og informasjonsutveksling, og konsentrerer seg om spørsmål hvor de nordiske land har felles interesser. Konsultasjonsordningen mellom de nordiske og baltiske landene i forbindelse med møter mellom EUs utenriksministere er nå etablert i praksis. Første møte i denne "3+3+2"-kretsen fant sted i februar 2005. Regjeringen legger vekt på at EU engasjerer seg mer i nordområdene, og støtter opp om EUs naboskapspolitikk og den nordlige dimensjon.

Nordisk Ungdomskomiteé har utarbeidet en ny handlingsplan for barne- og ungdomspolitisk samarbeid i Norden som gjøres gjeldende fra og med 2006. Det er et mål å integrere et barne- og ungdomsperspektiv innenfor alle relevante fagområder innen det nordiske samarbeidet.

Styringsgruppen for landbruks- og miljøsektoren arbeider i 2005 spesielt med hvordan landbruket påvirker miljø, helse og vann, og med natur- og kulturmiljøverdier, samt bærekraftig næringsutvikling i landbruket. Nordisk Genressursråd følger opp ministererklæringen om rettigheter og tilgang til genetiske ressurser, og vil blant annet igangsette et prosjekt om sameksistens mellom genetisk modifiserte organismer og konvensjonelle sorter. Innen miljø- og fiskerisektoren fokuseres det særlig på områdene marint biologisk mangfold, forvaltning av havområder og fiskeri og akvakultur. I samarbeidet om miljøøkonomiske saker er det prosjekter om virkemidler for å frakoble miljøbelastning og økonomisk vekst, samt om forvaltning av det biologiske mangfoldet i skog og våtmark. En viktig oppgave har videre vært implementeringen av Østersjøregionen som et forsøksområde for de fleksible mekanismene under Kyoto-protokollen. Det samarbeides dessuten om miljøvennlig næringsutvikling, kulturminneforvaltning og oppfølging av landskapskonvensjonen. De nordiske landene arbeider sammen for å skape et tilgjengelig samfunn for alle uavhengig av alder og funksjonsnivå.

Samarbeidet i ministerrådene

På kulturområdet legges det opp til at ministrene i løpet av 2005 skal vedta en ny struktur for å sikre et levende og bærekraftig nordisk kultursamarbeid. Samarbeidet skal gi merverdi, økt kvalitet og effektivitet. Den nyetablerte Nordisk Råds filmpris skal deles ut for første gang høsten 2005. Det satses videre på nærområdesamarbeidet i kultursektoren, og på nordiske kulturprosjekter i utlandet. Mediesamarbeidet fokuserer blant annet på nordisk allmennkringkasting og digital innholdsproduksjon. Ministerrådets bevilgninger til

det nordiske idrettssamarbeidet understøtter barns og unges deltagelse på idrettsarrangementer. Ungdommens forståelse for de skandinaviske språkene er hovedprioritet for Nordisk Kulturfond i 2005.

Innen utdanning og forskning har det i perioden 2004-2005 blitt fokusert på oppfølging av Norrback-rapporten om grensehindre på individnivå, gradvis overføring av de nordiske utdannings- og forskningsinstitusjonene til nasjonalt ansvar, og omorganisering av det nordiske forskningssamarbeidet. Det nordiske samarbeidsorganet mellom nasjonale forskningsfinansierende enheter, NordForsk, ble etablert i januar 2005.

Det nye nordiske miljøhandlingsprogrammet for perioden 2005-2008 fokuserer på miljø og sunnhet; havet; natur, kulturmiljø og friluftsliv; og bæredyktig forbruk og produksjon. EU-spørsmål er et sentralt tema i formelle og uformelle møter mellom de nordiske miljøvernministrene. Videre prioriteres miljøinvesteringer i Nordens nærområder gjennom det nordiske miljøfinansieringsselskapet, NEFCO. Samarbeidet i arbeidsgruppene i miljøsamrådet baseres på det nordiske miljøhandlingsprogrammet, og er i stor grad rettet inn mot arbeid i EU og andre internasjonale organisasjoner og konvensjoner. En nordisk konferanse om miljøkonsekvensutredninger skal arrangeres i Stavanger i mai 2006.

På energiområdet skal et nytt handlingsprogram drøftes av de nordiske energiministrene høsten 2005. Det nordiske samarbeidet innenfor elektrisitetsmarkedet er med på å sikre en mer effektiv, konkurransedyktig og miljømessig utnyttelse av de samlede kraftressursene i Norden. Videre legger ministrene stor vekt på klimaspørsmål både i det nordiske samarbeidet og Østersjøsamrådet, blant annet gjennom regional utprøving av de fleksible mekanismene under Kyoto-protokollen og økt fokus på fremtidige, globale klimaavtaler. EU/EØS-spørsmål er et gjennomgående tema for arbeidet innen det nordiske energisamarbeidet og overfor Nordens nærområder.

Et forslag til nytt "Nordisk næringspolitisk samarbeidsprogram 2006-2010" fremlegges for Nordisk råds sesjon 2005. Programmet vil fokusere på ytterligere innsats for å utvikle Norden som en næringsregion. Et viktig tiltak er fjerning av grensehindre på individnivå og for næringslivet. Videre vil nordisk samarbeid i innovasjonspolitikken kunne bidra til økt verdiskaping og økonomisk vekst, slik det går fram av forslaget til innovasjonspolitisk samarbeidsprogram 2005-2010. Den nyetablerte institusjonen Nordic Innovations Center er et viktig instrument i så måte.

Det regionalpolitiske området er av stor betydning for Norge, ikke minst fordi det gir en annen og tidligere tilgang til EU-prosesser enn det som er mulig innenfor EØS på dette området. Handlingsprogrammet for 2005-2008 fokuserer på samarbeid over landegrensler, både i Norden og i nærområdene, og på erfaringsutveksling/kunnskapsutvikling. Under det norske formannskapet i 2006 vil Regjeringen arbeide for å få fram de nordiske og norske forutsetningene og interessene i en større europeisk sammenheng. Embetsmannsgruppen for regionalpolitikk skal legge fram sin rap-

port om byenes rolle i regionalpolitikken i løpet av 2006. Det vestnordiske samarbeidet følges opp gjennom Nordisk Atlantsamarbeid. En interdepartemental arbeidsgruppe jobber med konkrete forslag til økt norskfinsk samarbeid i nord.

Det nordiske fiskerisamarbeidet skal fremme en bærekraftig utvikling i de nordiske landenes fiskerisektorer. Dette skal bidra til å gi konsumentene mulighet til å velge trygg sjømat av god kvalitet. Prioriterte områder er sammenhengen mellom havklima, bestandsutvikling og forvaltning; overvåking av forurensende stoffer i fisk og skalldyr; miljømerking og utvikling av forvaltningssystemer for Nordens fiskerier.

Et felles handlingsprogram for sektorene fiskeri, landbruk og næringsmidler for perioden 2005-2008 skal sikre politisk helhetsspektiv i bruken av naturressursene og for alle prosessene gjennom hele verdikjeden. Det sterke nordiske samarbeidet om genetiske ressurser, gjennom blant annet Nordisk Genbank, Nordisk Genbank for Husdyr og Nordisk skogbruks frø- og planteråd, har ført til at Norden har fungert som en modell for regionalt samarbeid innen området.

For å nedbygge grensehindre i Norden for borgere som beveger seg over landegrensene og borgere som har inntekter i et annet nordisk land, er det undertegnet en ny nordisk avtale om folkeregistrering og etablert en felles nordisk skatteportal på Internett. Den nordiske investeringsbanken, hvor nå også de baltiske landene er medlemmer, hadde et overskudd på 1 396 mill. kroner i 2004.

Gjennom handlingsprogrammet 2004-2008 for det nordiske samarbeidet på transport-, trafikk- og kommunikasjonsområdet prioriteres særlig trafikksikkerhet, integrering av miljøhensyn i transportpolitikken, intelligente transportsystem og samarbeid i Østersjøregionen.

I bolig- og byggsektoren skal et utkast til nytt flerårig samarbeidsprogram fremlegges for Nordisk Råd høsten 2005. Til det nye programmet er foreslått temaer som sosial boligbygging, bypolitikk, byplanlegging og bæredyktig utvikling, boliger for eldre, samt livssyklusperspektiv på boligbygging.

Nordisk samarbeid om narkotikaproblemer er høyt prioritert av de nordiske regjeringer og institusjoner. Det legges stor vekt på kontakt med politi- og tollsamarbeidet i Norden og med Nordisk nemnd for alkohol- og narkotikaforskning.

Innen sosial- og helsesektoren danner det nordiske nettverket et godt utgangspunkt for formelle og uformelle diskusjoner og informasjonsutvekslinger om aktuelle EU/EØS-saker. Det legges også stor vekt på helsesamarbeidet med Nordvest-Russland, og på det nordiske WHO-samarbeidet. Høsten 2004 vedtok de nordiske sosial- og helseministrene en erklæring der de oppfordret til styrking av det nordiske samarbeidet om alkoholrelaterte problemer og skader. Ministrene vil legge vekt på å innta en felles nordisk holdning på de områder erklæringen dekker i EU/EØS- og WHO-sammenheng. Det nordiske helsesamarbeidet omfatter også en rekke andre områder, herunder fattigdom og

sosial utstøting, IT i helse- og sosialsektoren, tiltak for mennesker med nedsatt funksjonsevne, barns og unges psykiske helse, sosial- og trygdestatistikk, tjenestetilbud til personer med demens, antibiotikaresistens, helseredskap og strålevern-, atomsikkerhets- og atomberedskap.

På arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet er det utarbeidet et nytt samarbeidsprogram for perioden 2005-2009. Programmet vektlegger økt tilbud av arbeidskraft for å møte den demografiske utfordringen, et aktivt og inkluderende arbeidsliv, likestilling mellom kjønnene og tiltak mot arbeidshindringer og diskriminering av utsatte grupper. Et annet viktig tema er innvandrernes integrasjon på det nordiske arbeidsmarkedet og de utfordringene som følger av arbeidsinnvandring fra nye EU-medlemsland.

Samarbeidsprogrammet for forbrukersektoren legger vekt på å styrke forbrukerbeskyttelsen i Norden og Europa for øvrig, samt å styrke forbrukernes frie valg og beslutningsgrunnlag. Det samarbeides blant annet om utredning og gjennomføring av EU-regelverk, om kartlegging av kommersielt press mot barn og unge, og miljømerking.

På området mat og helse er det overordnede målet mangfold av sunne og trygge matvarer av god kvalitet som gir borgerne mulighet til å velge et kosthold som bidrar til god helse. Samarbeidet omhandler lovgivning, kontroll, toksikologi, mikrobiologi, og kjemi knyttet til mat, kost- og ernærings spørsmål, forbrukerinformasjon, dyrevelferd og dyrehelse, og koordinering av nordiske synspunkter i internasjonale fora.

På likestillingsområdet er det igangsatt en rekke tiltak under handlingsplanen mot handel med kvinner og barn. Videre pågår det et fellesnordisk arbeid for å redusere lønnsforskjellene mellom menn og kvinner, og for å integrere likestillingsperspektivet i nordisk økonomisk politikk. I tillegg vektlegges spørsmål knyttet til menn og likestilling, og kartlegging av pornografiens eventuelle innflytelse på nordiske unges oppfatning og forståelse av kjønn.

Innenfor samarbeidet i justissektoren gis tiltak mot menneskehandel høy prioritet. Gjennom lovsamarbeidet søker de nordiske landene å skape mest mulig ensartet lovgivning i Norden. Samarbeidet om EU/EØS-spørsmål er en viktig del av dette arbeidet. Egne arbeidsgrupper har ansvar for nordisk samarbeid blant annet innenfor områdene strafferett og straffeprosess, familie- og arverett, sjørett og selskapsrett. Det er også et utstrakt samarbeid mellom de nordiske lands politimyndigheter, blant annet gjennom Schengen, Europol og Interpol, samt gjennom regionale samarbeidsavtaler om bekjempelse av kriminalitet i grenseområdene. Gjennom EØS-finansieringsordningene utvikler Norge et nært samarbeid med de baltiske landene innen kriminalitetsbekjempelse og strafferettsapparatet. Andre felt hvor det er et godt lovsamarbeid i Norden og naboområdene, er miljøkriminalitet, samarbeid mellom de nordiske riksadvokater, kriminalomsorg, samarbeid med fengselsvesenet i Baltikum og Nordvest-Russland, samarbeid mellom de nordiske domstolsadministrasjoner, etterutdanning av nordiske dommere,

redningstjenestesamarbeid og samarbeid om samfunnsikkerhet.

Det nordiske samarbeidet om informasjons- og kommunikasjonsteknologi skal videreutvikle mulighetene som ligger i stor utbredelse og bruk i regionen. Under Islands formannskap i 2004 var det særlig fokus på informasjonsteknologi og demokrati.

Samarbeidet om flyktning- og migrasjonsspørsmål er organisert i tre fora. Den nordiske samrådsgruppen for flyktningsspørsmål skal legge et grunnlag for utviklingen av fellesnordiske holdninger og ordninger. Et eget utvalg diskuterer alle typer spørsmål på utlendingsfeltet, og Nordisk migrasjonsutvalg fokuserer blant annet på informasjon om lovgivende og administrative tiltak, samt statistikk, på utlendingsområdet.

Nordisk samarbeid utenfor Ministerrådet

På tross av ulik forankring i EU og NATO, er det nordiske utenrikspolitiske samarbeidet nært og godt. Europeisk integrasjon og sikkerhetspolitiske endringsprosesser innebærer at Norden i stadig større utstrekning har felles utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser. De baltiske land inkluderer i økende grad i samarbeidet, gjennom jevnlike møter på utenriksminister-, statssekretær- og embetsnivå.

Det samarbeides også tett om FN-spørsmål, blant annet i kandidaturspørsmål, på det økonomiske og sosiale området, om demokrati, menneskerettigheter og internasjonal strafferettspleie. Et viktig nordisk tema i 2005 er samarbeidet knyttet til Generalsekretærens høynivåpanel som skal vurdere globale sikkerhetsutfordringer. Det er dessuten halvårige nordiske og årlige nordisk-baltiske konsultasjoner på hovedstadsnivå om spørsmål knyttet til hhv. OSSE og Europarådet.

De nordiske landenes ulike sikkerhetspolitiske orientering er ikke til hinder for samarbeid om deltakelse i internasjonale militære operasjoner, fredsoperasjoner og krisehåndtering. De nordiske land deltar aktivt i kampen mot internasjonal terrorisme, blant annet gjennom bidrag til de militære operasjonene i Afghanistan, og gjennom et sterkt engasjement for bekjempelse av fattigdom og fremme av demokrati og menneskerettigheter.

Norge leder observatøroppgavene i forbindelse med fredsprosessene i Sri Lanka og Sudan, og legger stor vekt på samarbeid med de nordiske landene i dette arbeidet. Det har i de senere år også vært nordisk samråd i Det euroatlantiske partnerskapsråd.

Europaspørsmålene og samarbeidet med Nordens nærområder har fått større betydning i det nordiske utenrikshandelspolitiske samarbeidet. De nordiske land har god uformell kontakt om WTO-spørsmål, som for Norges del gir informasjon om EUs drøftelser, samtidig som de øvrige nordiske land kan dra nytte av at Norge deltar i grupperinger hvor EU kun er representert ved Kommisjonen.

På det forsvarspolitiske området er de årlige ministermøtene et viktig forum for å diskutere saker av felles interesse, herunder forsvarsreform, utviklingen i NATO og EU, regionale spørsmål og internasjonal kri-

sehåndtering. Etableringen av Nordic Co-ordinated Arrangement for Military Peace Support (NORD-CAPS) i 1998 representerte en forsterkning av samarbeidet. Videre har Finland, Norge og Sverige blitt enige om å samarbeide om opprettelsen av en nordisk EU-innsatsgruppe.

Også i utviklingssamarbeidet har de nordiske land sammenfallende syn på mange områder. Det er samarbeid om politisk dialog, koordinering av synspunkter og posisjoner i FN, Verdensbanken og internasjonale organisasjoner, samt praktisk samarbeid på landnivå. Når det gjelder det spesifikke nordiske samarbeidet har det pågående samarbeidet mellom Norge og Sverige i Afrika gitt flest konkrete resultater. De nordiske landene holder regelmessige samordningsmøter i forkant av og under styremøter i de multilaterale utviklingsorganene. De samarbeider også for å styrke og effektivisere FN på det økonomiske og sosiale området.

Samarbeidet på ministernivå om samiske spørsmål har uformell, men nær tilknytning til Nordisk Ministerråd. Målet er å styrke og utvikle det samiske folkets språk, kultur, næringer og samfunnsliv. Et utkast til nordisk samekonvensjon vil foreligge i slutten av 2005.

Norge, Sverige og Finland har i perioden videreført samarbeidet på embetsmannsnivå om politikken overfor nasjonale minoriteter, som i Norge omfatter jøder, kvener, rom, romani og skogfinner.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Tove Nyhus og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Eli Årdal Berland og Finn Martin Vallernes, fra Sosialistisk Venstreparti, Bjørn Lothe, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun, fra Senterpartiet, Alf Ivar Samuelson, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, har merket seg at Norge i 2006 skal ha formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet og at formannskapsprogrammet spesielt fokuserer på fornyelsen av samarbeidet med nærområdene gjennom igangsetting av det nye samarbeidsprogrammet med Nordvest-Russland og det nye handlingsprogrammet for Arktis i 2006.

Komiteen har også merket seg at samarbeidsministrene i 2005 har lagt frem forslag til endringer i Ministerrådets struktur, for å fremme en tydeligere prioritering og effektivisering av samarbeidet. Endringene skal tre i kraft 1. januar 2006, og Norge vil som formannskapsland ha ansvar for gjennomføringen av reformene og vil derfor ha gode muligheter for å prege samarbeidet i den nye strukturen.

Komiteen viser til at det parlamentariske samarbeidet i Nordisk Råd står overfor nye utfordringer. Siden starten på Nordisk Råd for over 50 år siden, er det skjedd grunnleggende endringer i samarbeidet. Murens fall og åpningen for å diskutere utenriks- og

sikkerhetspolitiske temaer har bidratt til dette. Landenes forhold til EU, samarbeidet med baltiske stater og Russland, så vel som Østersjøsamrådet og samarbeidet i de arktiske områdene har igjen økt betydningen av det nordiske parlamentarikersamarbeidet de siste årene. De nye utfordringene når det gjelder samfunnsikkerhet, beredskap for sivil krisehåndtering og tiltak mot internasjonal kriminalitet og terror, kan også med fordel møtes i fellesskap av de nordiske land. Etter komiteens syn er utfordringen i dag å finne hensiktsmessige måter å fornye samarbeidet på i lys av disse endringene.

Komiteen vil understreke Nordisk Råds betydning for kontakt og samarbeid mellom landene i Norden. Felles verdier, like samfunnsmodeller og stor grad av språkfellesskap legger et godt grunnlag for nordisk samarbeid. Men det krever vilje og innsats. Komiteen mener det er viktig at det nordiske samarbeidet blir mer dynamisk og tilpasses de utfordringene og oppgavene som må løses i og mellom de nordiske landene, og mellom Norden og nærområdene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til den nyvalgte presidenten Ole Stavads tiltredelsestale i Nordisk Råd i Reykjavik hvor han fremholdt:

"Involvering er avgjørende å få til slik at de nasjonale forsamlinger støtter opp om og setter i verk våre tanker og ideer. Vi må gjøre Nordisk Råd til det årlige toppmøtet for nordiske fellessaker."

Flertallet deler denne vurderingen og vil understreke viktigheten av at toppolitikere som regjeringsmedlemmer og parlamentariske ledere fra de ulike land er til stede og dermed får eierskap til de resolusjoner og anbefalinger Nordisk Råd vedtar.

Flertallet mener også at Stortingets fagkomiteer bør trekkes sterkere inn i det nordiske samarbeidet, og da spesielt i oppfølgingen av det norske formannskapsprogrammet for 2006.

Fjerning av grensehindre har vært et prioritert område for det nordiske samarbeidet. På dette feltet er det oppnådd gode resultater, men det er fortsatt unødige hindringer blant annet i forhold knyttet til arbeidsmarkedet og sosiale rettigheter. Flertallet mener fjerning av grensehindre fortsatt må være et prioritert mål for det nordiske samarbeidet.

Flertallet viser til at det har utviklet seg regionale samarbeidsstrukturer innenfor EU som en følge av utvidelsen. Eksempler på dette er samarbeidet mellom landene rundt Middelhavet og samarbeidet mellom de baltiske stater. Denne utviklingen gjør det enda viktigere at Norden videreutvikler et tett regionalt samarbeid.

Flertallet er imidlertid opptatt av en bedre samordning av norsk deltakelse i ulike parlamentarikerorganisasjoner og mener Nordisk Råd må ta initiativ og spille en ledende rolle i en slik sammenheng.

Forholdet til EU/EØS er av stor betydning for de nordiske land. Flertallet vil derfor understreke viktig-

heten av at Nordisk Råd får anledning til å diskutere EU/EØS-spørsmål av felles interesse for landene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har registrert at mange har tatt til orde for endringer og revitalisering av det nordiske samarbeidet. Nordisk Råds samlinger har etter manges mening utviklet seg i negativ retning med møtevirksomhet med lite innhold. Det nordiske samarbeidet fungerer bra på enkelte områder som vist til ovenfor, men det er grunn til å stille spørsmålet om dette i det hele tatt har noen sammenheng med Nordisk Råd.

Disse medlemmer mener derfor at samlingene må revitaliseres betydelig dersom man skal videreføre disse.

Disse medlemmer mener det er ingen tvil om at potensialet for forbedringer i det nordiske samarbeidet er stort, og etter disse medlemmers mening må det mer offensive grep til for et mer innholdsrikt og forpliktende samarbeid.

Disse medlemmer har merket seg at en av dem som har vært kritisk til dagens Nordisk Råd, er Danmarks statsminister Anders Fogh Rasmussen. Under seneste samling i Reykjavik uttalte han bl.a. at vi ikke holder Norden-samarbeidet i live bare ved å stå for gode verdier som å utdele litteratur- og filmpriser. Han sa at det må være mer dynamikk i det nordiske samarbeidet og pekte på behovet for en løpende fornyelse. Han hevdet videre at kommende generasjoner ikke vil finne det nordiske samarbeidet attraktivt om ikke det reformeres, og tok til orde for å åpne for et tettere sam-

arbeid med de baltiske landene og Russland dersom samarbeidet skal ha en framtid.

Disse medlemmer deler synspunktene til den danske statsminister. Disse medlemmer er kjent med de grep som er tatt for å få til en fornyelse av samarbeidet, som forelå til Nordisk Råds sesjon i oktober, men mener dette ikke er tilstrekkelig. Dersom denne samarbeidsformen i det hele tatt skal opprettholdes, mener disse medlemmer det må betydelig mer offensive grep til, og vil spesielt peke på ressursforvaltning i nord, sikkerhet og energisamarbeid som viktige områder.

Disse medlemmer vil derfor ta til orde for en total gjennomgang av samarbeidet, på alle plan, med hensyn til både innhold, form og hvor forpliktende det skal være.

Disse medlemmer vil videre be om at Regjeringen gjennom formannskapet i det nordiske regjerings-samarbeidet i 2006 setter på dagsordenen, og har fullt fokus på, løpende fornyelse og revitalisering.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

St.meld. nr. 43 (2004-2005) - om nordisk samarbeid - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 14. desember 2005

Olav Akselsen
leder

Øyvind Vaksdal
ordfører

